

Előfizetési feltételek:

Egész évre 6 frt — kr.
Hát hátra 3 frt — kr.
Három hónapra 1 frt 50 kr.

Előfizetési pénzek postai utalvánnyal küldhetők.

Egyes számok 12 kr-ával kaphatók a kiadóhivatalban.

Megjelenik minden hétfőn.

DUNA VIDÉKE

(PAKSI LAPOK)

KÖZMŰVELŐDÉSI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Négyhasábos petiteor egy-szeri közlésért 7 kr., két-szeriért 6 kr., többszöriért 5 kr. fizetendő.

Bélyegdíj minden egyes be-iktatásért 30 kr.

A nyilttérben:

minden négyhasábos gar-mond-sor díja 15 kr.

Velünk összekötöttesben le-vő hirdető-irodák, előfize-tőink vagy a gyakori hir-detők tetemes díjkezdve-ményben részesülnek.

A párbaj erkölcsstani szempontból.

— Bevezető közlemény. —

Hanem elég legyen a jogi és törvény-tani szempont megvilágítása; áttérek a párbaj erkölcs-philosophiai pro és contra érveinek taglalására.

Számos tett, melyet a társadalom — úgylátszik — profánus ítélete „lovagias“ és „becsületlen“-nek d. klarál, ha alapját, elveit és modern felfogását kissé jobban szemügyre vesszük, tapasztalati fogjuk, hogy éppenséggel „lovagiatlan“ és „becstelens.“ Egy némelyikben a bázis az, másban az actus maga, harmadikban a felfogás, ne-gyedikben a túl- buzgó előítélet és így to-vább. Ritka, igen ritka, ritka, mint a fe-hér holló az olyan casus, hol a jezuitis-mus törpe erkölcsstani jelszava a korunknak, a materialismus korának — úgyszemint — mottója: „finis sanctificat media“ a tisz-tán ethikai alapon állana s az optimis-mus vagy pessimismus még leghalványabb árnyékától is menten, a lelki igazság tel-jesen tárgyilagos módszerét követné. Több-nyire egyéni vagy — kaszt érdekek ad-ják meg ez vagy amaz törekvésnek az irányt, mely annál inkább veszedelmesebb, mennél távolabb állanak a törekvők néze-tel és érdekei a társadalom általános mi-

veltségének színvonalától, akár plusban, akár pedig minusban.

Lássuk a contra érveket:

A párbaj önbíráskodás. Actusa által személyesen küzdjük ki az elégtételt és pedig nem törvényes úton, egyedül physi-kai életünk előnye alapján. Fegyverrel kezünkben állítjuk vissza — állítólag — megsértett becsületünket oly módon, a mi-lyet egy felvilágosult, előítéletektől ment, humánus társadalomnak megengednie soha nem volna szabad. Mert, hogy valaki kar-hatalommal, mely már önmagában is jogi fejlettsége fokozata szerint véték vagy bűn, tehát véték vagy bűnnel állithassa vissza az erény és becsületességet, az már eo ipso is a legnagyobb ellenmondás és a legbizarrabb lehetetlenség. Csak hasonló által lesz a hasonló; heterogén elemek anyagilag homogén eredményt soha fel nem mutathatnak. Erényből lehet bűn, mint a hogy bűnből lehet erény, de egyik a másik által közvetlenül, oly közvetlenség-gel, mint az a páros- viadalnál történik, soha ki nem fejlődhetik, jobban mondva, mint Pallas Zeus agyából, soha készen, a fejlettség legfelsőbb fokán álló tökélyel ki nem pattanhat. És ha az önbíráskodást itt megengedjük s jogtanilag elfogadjuk,

hová lesznek a jus és keresztény társa-dalmi morális többi törvényei hasonló vagy a jelenleg szóban lévövel összefüggő ese-tekben? Hová lesz a consequentia? hova a jog tárgy vagy személyektől teljesen is-olált ható ereje? hová az erkölcsstani egyen-súly? hová végre a társadalomnak józan ítélete? És ha egyben szabad a törvényt túl-lépni, miért ne volna a tullelés meg-engedhető és jogos a similiákban is? Tör-vényeink az önbíráskodást mindenkor szi-goruan büntették, minden esetben, miért tett e pont alól kivételt a páros- viadal statisfactiója? Mai társadalmunk élén — a neveket nem említem, hiszem azokat min-denki tudja — oly vezérfiak állanak, kik nem egy nép, egy nemzet hanem az abso-lut európai miveltség niveauját is szeren-csésen elérték s kik menten a felfogás bármi néven nevezendő fogyatkozásától, tisztán látnak át még a legkomplikáltabb és leghomályosabb fogalom-zavaron is — ezeknek kellene a humanismus és a XIX-ik század nevében a reform, a korunkhoz nem illő egyes társadalmi intézmények reform zászlaját kitzúzniök, s a haladás nem hiszem, hogy elmaradhatna.

De a páros- viadalt, mint erkölcsi bírót, más szempontból sem ismerem el.

A „DUNA VIDÉKE” TARCZAJA.

Titok.

Tudod-e lányka, mi a szerelem?
Hajnali harmat virág levelen...
Tűz-sugarait ráhinti a nap,
S a szerelemnek nyoma se marad.

Tudod-e lányka, mi a szerelem?
Gyönyörű álom nyári éjjelen...
Egyszerre kitor, zúg szörnyű vihar,
Oda a szerelem, álmaival!

Tudod-e lányka mi a szerelem?
A vér játéka lázbetegen;
Örökös szomj és kéjteli láng,
A földön egy darab égi világ!

Mondjam-e tovább mi a szerelem?
Tudom is én!... de nagyon érzem,
Folyton emésztí e szívet, agyat:
Pokoli tűz, mely az égbe ragad!

Kenézy Csátár

A bálkirálynő.

Regényekben szindarabokban többször for-dult már elő, hogy hű, tündéskölmi vágyó hideg

szépségű nők mindég abban találták örömlüket és kedvlüket, ha a férfi-világ körül rajongta őket. Felette bizelgett nekik az, ha a büszke államférfi, a pénzaristokrácia és az érdemrendek özö-nétől csillogó tábornok — lábaiknál bovert. Nem szívet lelket kerestek ők, csak úras ragyogást, a szerelmet pedig éppenséggel nem ismerték. A bálterem fényköre s a tömjénezés volt az ő elemük, melyben érzelm nélkül forogtak, s a hódolatot, mint magától értetődő kötelezettséget, várták, sőt megkivánták.

Egy ilyen bálkirálynőről akarok én tinéktek regélni.

Nem a költő fantáziája teremtette ez alakot, s nem is a világot jelentő deszkákou lépett fel. — Oh nem! az én alakom hűs és vér, a zord való szülte őt, s a siralom völgyében játszotta le fényes, majd szomorú szerepét.

Egyszerűen, cziczomázás nélkül mondom el a történetet.

Gyönyörű, vakító szépség volt, egy kábitó istennő. Szépsége mindenkit elragadott, de a szívet érintetlenül hagyta; egy hideg szobor volt ő, a teremtés remek műve, de hiányzott belőle va-lami, a — n ő... .

S a férfiak, mindezek daczára rajongtak érte, mint rózsát a pillangók, úgy vették őt körül

a hatalmas, fényes — de tres fejű és szívű urak De hát a történetke hősnője nem is kereste a szeretetet, ő, mint egy fényes meteor tündé-kölmi, ragyogni akart mindenek fölött, s ezt tö-kéletesen el is érte.

De elérte a meteor sorsát is... .

Ő neki hódolt mindenki, a szellem, a szív-jóság elhomályosult e esábitó csirén közelében. A kedves, de szerény ibolyácskák eltűntek a büsz-ke rózsá királyú előtti, csak őt csodálta és bá-multa mindenki, az ünnepeit bálkirálynőt.

És a királynő. — —

Az évek egymásután multak, sorrendben, mint a hogy egyik lánczszem után a másik kö-vetkesik. A szépség, az ifjúság lassan lassan tűnedeztok, a büszke alak alább szállt a fény polczáról, az imádók serege meglehetősen leolvadt, de köre még mindég vonzott, még mindég hódított.

Az éjjeli lépék körülörpödösték még a hala-ványuló világot.

Hősnőnk érezte és tudta szomorú bukását, de szívósan ragaszkodott, egykori dicsősége té-pett foszlányaihoz. A rózsák hervadoztak már a büszke homlokon, s ő még a hervadás virágai-ból is koszorút font magának.

A myrthusz koszorút.

Hirtelen, észrevétlen állott be a bukás... .

Ha két darab megrökönyödött subhancz karddal hadonázik egymásnak, ugyan, t. olvasóim, melyikök győz mindenkor? Az ártatlan? Nem! Hiszen ha az ártatlannak kellené győzelmeskednie, a bűnöstől már eo ipso is a legnagyobb esztelenég volna biztos meggyaláztatásának neki mennie! De azután, ha így is lehetne, miért győzedelmeskedhetnék a sértett egyedül egy karddal, egy törrel, vagy egy pisztollyal?! Avagy az ártatlanság a bűnnel szemben oly csekély valami, hogy azt csak fegyverrel vívhatjuk ki számunkra? Vagy tán „lovagiasságot“ árulunk el, midőn erőszakkal istöbre becsüljük a becsületet, az állítólag megsértett becsületet a lelki üdvösségnél? E passzusra vonatkozólag kittinő morál philosophiai logikával nyilatkozik theologiánk egyik nagyérdemű tanára: „A mi a párbajt illeti, valamint nem ad arra jogot a keresztény szabadság, hogy saját életünkkel szabadon rendelkezünk, épenúgy nem szabad azt kockáztatnunk egy másik ember-élettel együtt és pedig ez így van a párbajnál. Ha az emberek valami „lovagiast“ találnak abban, hogy a becsületet többre becsülik az életnél, mi erre nem azt mondjuk, hogy az élet a legmagasabb jó, mert a keresztény morál ezt nem vallja, hanem a mennyiben életet teszek kockára — a magamét és a másét — s erőszakkal végét akarom annak vetni, mielőtt Isten által meghatározott ideje megjönné, lelkemet és üdvösségemet teszem kockára, a mely jóval ellentétben a becsület mindenestre csak kisebb lehet. Jónak felfogás szerint az én becsületem egyáltalában nincs veszélyeztetve azáltal, ha én a sértőt félt nem hívom ki, vagy ha kihívását el nem fogadom, a mi annál könnyebben lehetővé válik a keresztény emberre nézve, mert ő olyan összeütközéseket épen nem idéz elő, melyek miatt őt jogosan kihívni lehetne. Keresztény ember-

a nobézkés lovagok, s a piperköczök unottan hagyták ott a megtört, elhalaványult szépséget. A zene, a bókok elnémultak, a gyertyák egy szálíg leégtek, a csillárok fénye kialudt, s beállott a hideg, a fagyos sötétség.

A csillag lefutott a feledés, az örök enyészet éjjébe, s az előbbeni helyét egy másik fényesebb uralkodó planeta foglalta el.

A bálteremből a Maroig ment, a kopott szakadozott báli ruha volt az utolsó szomorú emlék, a mit magával a halálba vitt.

Nem szerette őt senki, nem sirt utána senki, csak — én. . .

Az ifjuság arany korát éltem, midőn a szerelem első és utolsó mámorító csókja érintette szívemet.

És a szerelmi bánat első, de folyton szoros tövise.

Egy rövid, de igaz történetet mondtam el. Egy tükör darabka ez abból a szemképrázlatból kaleidoszkópból, melynek neve: világ!

Gerenday Kálmán.

nek a párbajra nézve nem lehet más kötelessége, minthogy annak ostoba felfogásával szemben őrizze meg szabadságát s hogy azon körben, melyben működik, értesse meg a dolgot a maga valóságában; a keresztény államnak pedig a párbajt egy színvonalra kellene állitania a szándékolt, illetőleg végrehajtott ember — öléssel s e szerint kellene azt büntetni.“ A párbaj tehát erkölcsi bíró nem lehet. Egyesek ügyessége s physikai előnyeik azok, melyek itt a győzedelmet biztosítják, a jobb vivő — kétségen felül — előbb fogja győzni a kevésbé jobbat mintsem megfordítva; a hatalmasabb mindenkor hatalmasabbnak fog maradni, — ez a physikai-világ logikája. Hány esetet ismerünk, hol nem a sértett győzött, hanem épen a sértő? S az ártatlan ily esetben nem elég, hogy legyőzetett, de még meg is becstelentették, becsülete ember és világ előtt pellengrére állitattott! Ily contra érvek után a párbaj — az említett theologussal mondva — ostobaság, társadalmunk mételeye, philoxerája! Helyesen írja Hedri Bodog, a „Sárosmegyei közlöny“ érdemdús szerkesztője, hogy az: „erkölcsi elvadás önző érdekből.“ Krakeler-komédia az egész, melynek, igenis, méltó helye lehet a vándorkomédiások rozszant deszkáin, de egy, magát felvilágosultnak és egészségesnek nevező társadalomban soha . . . soha nem!

Chalupka Résző.

Sajtóperünk.

II

Az inkriminált „Zürzavar“ című czikk így kezdődik:

„Hazánk hírlapirodalmában valóságos zürzavar uralkodik. Ha tekintetbe vesszük egyes lapok irányát, találunk benne tiszta, határozott kozmopolitikait, kozmopolitikait nemzeti külmáz alatt, határozott zsidóirányt, antiszemittát, kormányellenest, program nélküli osztrák ellenest, magyar ellenest és legtöbbit minden irány és czél nélkül. Le a vallási válaszfalakkal, le a társadalmi válaszfalakkal, le mindeunel a mi ember és ember között különbséget tesz, és mégis teremteni e különbségeket, — ez a képe a mai hírlapirodalomnak. Zürzavart csinálni és a zürzavart mégis a kasztoz, felekezetek, fajok érdekeit halászni.“

„Pedig a meddig emberek lesznek a földön, lesznek fajok, lesznek népek, lesznek nemzetek, lesznek felekezetek, lesznek gazdagok és szegények, lesznek urak és koldusok, lesznek papok, katonák, földművesek, iparosok, kereskedők, gyárosok, lesznek okosak és ravaszok, lesznek osztohák és buták, lesznek jók és rosszak, lesznek egészségesek és betegek stb. stb. — — — — — de valamint a növényzet szigorú zoológiai törvényei daczára a világon soha két teljesen egyforma falevél nem volt és nem lesz — akképen nem lesz és nem is lehet két egyforma ember soha.“ — — — — —

És itt jön aztán egy hazafias rész. — S mert hazafias, mert határozottan nemzeti szellem lengiát, mert elhagyatott, egyedül álló nemzetünket ellenállásra buzdítja, hogy lépjen ki valahára, mint hazátalkotó, fenntartó népnyelve,

nemzetisége fenntartása, az apórodása érdekében, a tisztelt ügyész úr ki vesz egy tételt a csikkéből, — oda állítja szerkesztőnknek a bűnösek, a vádlottak padjára, hogy mint a nemzeti ügy lelkes védőjét elcsukassa!

Am halljuk a czikk e részét:

„Nyugodjunk meg abban, hogy a politikai és társadalmi küzdelem minden nemében kötelességünk fajunk, nemzetünk érdekében résztvonnunk, és ne feledjük azt, hogy nem az országunknak és földünknek kellitt egy állam számára fennmaradnia, hanem a hazának, a nemzet számára.“

„Hagyjuk a társadalmi és valószínűleg korlátkelendőntésének eszméjét, léteznék azok és ledöntetlenek, mert: természetszerűek, de ápoljuk nemzetiségünket és erőítsük.“

„Hazánkban minden nemzeti ségnek van kérdése, mindegyik szerveve van, mindegyik működik szóval tettel, hírlappal, mindennel a mivel teheti.“

Ez után jön az inkriminált rész; a mely nagyon természetes folyománya a fennebbieknél:

„A magyarnak is volt valaha kérdése; mikor az osztrák nyomta. Akció reakciót szül. A dolgok megváltoztak. Most a magyar nyomja a magyart. A magyar kormány alatt látjuk megromlani a közérkölciséget, látjuk felburjánozni a korrupciót; most olvad fel nemzetiségünk a kozmopolitizmusban, most hamisítatik meg aristokratizmusunk nemzeti jellege, most pusztul és enyészik a magyarság típusa a nemesség, most terem belőle a nemzet öli proletárizmus, magyar eszmadióból, lakatosból lesz trónregező szocialista!“

„Tartsan a dolog még 50-60 évig s Széchenyi híres mondását oda fogják módosítani, hogy Magyarországon magyar volt, de nincs!“

„Ime, fajunk fennmaradásának érdekében szükséges, hogy feltámasszuk a magyar kérdést, a tiszta nemzetit minden kozmopolitizmus, minden keverés nélkül.“

„Purifikáljuk magunkat és szervezkezdünk; ne vezesson bennünket a gyűlölet az osztrák, a rácz, tót, muszka, oláh, zsidó ellen, ne passiv tétlenségben legyünk, ne gondoldjunk azt, hogy osztrák, muszka és zsidó szidásával eleget törtünk hazafiságunknak, ne hagyjuk magunkat félre vezetni kozmopolitikus lapoktól, hanem vezéreljen bennünket a tiszta szeretet, a kötelesség tudata fajunk és nemzetiségünk iránt.“

„Mit értünk vele, ha feltörökös gyanút neki rontunk megdönthetetlen válaszfalakkal s erőnket pazaroljuk? Emeljünk inkább egy erős hátyát nemzetiségünk körül, melyben boldog és magyar legyen a társadalomnak gazdaga, szegénye, katonája, papja, parasztja s minden egyes tagja.“

„Ily irányu lapokra van a jó magyarságnak szüksége.“

Ime tisztelt Olvasó! ez az egyik inkriminált czikk! Jó magyarom olvasd át ábitattal s szívvel magadba annak minden egyes betűjét. Ez a szellem lengjen át minden tetteidnél s megáld, megsegít az a magyarok jó Istene, a ki eddig vész és armány között soha so hagyott el!

Mi pedig kijelentjük, hogy a szerkesztő nem fellebbezett a végzés ellen! Szégyenlené magát, mint magyar ember, ha ezen czikkért fellebbezéssel élt volna! —

A nemzeti szinkültészetről.

I

Ha végig nézünk a világ művelt nemzetein; akkor azt tapasztaljuk mindenhol a minden idő-

ben, hogy a színészet és pedig a nemzeti színészet az, mely a nyelvet fejleszti s bőregbíti az erkölcsöket nemesíti s végre azon tövös erő is létezik a színészetben illetőleg egyes szindarabokban, hogy a jókat jobbakká; a könnyelműeket mintegy kifordítva természetükből erőssé teszik.¹⁾ Így tehát a színészetre különös tekintettel kell lenni minden nemzetnek, hogy ne kelljen annyi mindenféle egyletet felállítani, mik ugysem képesek mindazt véghezvinni, mit egyedül a színészet; ha az a valódi művészet nem pedig a kéjelgés tetszelgés, pikantéria.²⁾

Nem akarom a világ művelt nemzeteinek nemzeti színészetét előadni s azt bosszadalmasan fejtegetni, hanem csak jelezni fogom a kimagasló alakokat, amennyiben azok befolyással voltak a mi nemzeti színészetünkre, mert ezen értekezés tárgya „a magyar nemzeti színészet” s főleg a régi emlékeket tekintve, mert a multon szoktunk lelkesülni. Az igaz, hogy VI-VII századra volt szükség míg annyi vajadás után sikerült a szinköltészetet valamire hozni, mégis elismerés az érdemnek, t. i. azon sok lelkes honfiaknak, kik nem estek kétségbe, hanem küzdöttek az akadályokkal, míg végre szívük hő óhajta teljessélt vagyis megteremtették a szinköltészetet.³⁾ Midőn pedig már megteremtették elmondhatták Aeneas-sal, hogy:

Tantae molis erat Romanam condere gentem.

Irodalmunk keletkezéséitől egész a XVI-dik századig alig találunk valami nyomot a szini költészetet illetőleg; a mik vannak is mind, oly bizonytalanok, hogy számba se vehetők.⁴⁾ Így hát a XVI századig mellőztük az adatokat,⁵⁾ hanem ettől kezdve haladjunk ennek fejlődés menetével a lehető legpontosabban. Szinköltészetünk XVI századbéli állapotairól nemcsak történeti nyomok hanem fentartott művek is tanuskodnak már. Ezekből tanuljuk,⁶⁾ hogy a század másod felében hazai tárgyú szinműveket — milyen a címében fentartott, „Kanizsa ostroma” is volt — s erkölcsi, sőt komikai irányú darabokat is adtak már színészeink,⁷⁾ melyeket gyaníthatólag magok szerkesztettek. Ugyanez időszak folytán utalték át irodalmunkba a kül-egyetemekről haza tért tanárok az ugynevezett tanodai drámákat, melyek viaság s ünnepek alkalmával a tanuló ifjak által adtak elő, hogy drámai s rethorikai ügyességüket mutassák ki, vagyis miképen képesek az ifjak alakítani a meglévő tárgyat, s ha ez sikerült nékik maguk is irjanak ilyen darabokat,⁸⁾ egyezővén ezen fellépés a szinpadon nem volt más mint serkentés, hogy az irodalom művelőkre találjon, mely ugyis pangott.⁹⁾ Eme szindarabokból mivel csak is előadásra s nem olvasásra voltak szánva csak egy-kettő szállott ránk melyen: Karádi Pál névtelenje Comoedia Balassi Mánybért árutatásáról (t. i. árutatásról 1565 vagy 1569-ben)

- 1) Plautus a ledéráig frivol, Aristophanes a megbetránkoszáig személyeskedő. — A szerk.
- 2) Brunzwik törekvéseit s az erdélyi Aranka egyletét csak tanulmányozni. — A szerk.
- 3) Nem teremtették meg. — A szerk.
- 4) Régi krónikáink s az egykoru színészet: például: a bártfai, a kolozsvári, selmeczbányai jegyzőkönyvek hitelességét én nem ósmeri el? — A szerk.
- 5) Pedig hát sok van. — A szerk.
- 6) Nem. — A szerk.
- 7) Már a Jagellók Anjouk korában. — A szerk.
- 8) Sajnos, ez legkevésbé sem volt czélja a tanodai drámáknak. — A szerk.
- 9) Irodalmunk pangása csak a XVIII-ik században, a szatmári békekötéssel 1711-ben állott be, s bár e korban is elöget tettek annak művelésére egy Faludy Mikos Kólemen, egy báró Amade László egy nagyajtai Cserey Mihály („Erdély története” I. Apati Mihálytól 1712-ig) az, tudjuk, csak 1772-ben, a bécsi magyar gárda fellépésével emelkedett volt fel ismét! A szinpad által növeztett idő nem a pangásnak kora; hiszen ez időszakban élnek: Batizi András [a biblia epika terén] Székely István [szoltár fordításával], Bornemiza Péter, b. Balassa Bálint, Rimay János, Beniczky Péter, Kobári István, Haller János, Győnyösi István, Zrínyi Miklós, Tündöi Sebestyén, Heltai Gáspár stb. — A szerk.

történeti szinmű 5 részben,¹⁰⁾ melyekben a főszemély (Balassa) önző ingatag jelleme szintoly élethűen mint erős gunyval van írva. Comoedia 4 szakaszból áll részint vig, részint szomorú historia.¹¹⁾ A tanodai drámákból Bornemiza Sándor István által még a mult század utolján ismert, de elveszett „Electraja” kívül csak Szegedi Lőrincz Theophania az az isteni megjelenés (1545) című itt-ott kardalokkal is közbeszótt darabja tartott fenn, melyben első szülteink gyermekei a jó szelid Ábel s Szeth fölött s az engedetlen Kain fölött a szülőknek megjelenő Isten orsz itéletet, amasokat diéséri s meg ajándékozta, Kaint pedig megdorgálja. Saját korához képest is gyarló alig számba vehető munka; a legfurcsább anachronismusok szövődéke pl. első szülteink idejében a tokaji badacsonyi stb. borokat említi. Mint látjuk a XVI-században nem nagy hatást tett a szinköltészet, azt elismerjük azonban, hogy nyelvünket terjesztette, s meg kedveltette az idegent hajhászó főurakkal.¹²⁾ A XVII században már hanyatlott szinköltészetünk, s hanyatlásán ne csodálkozunk, mert kedvezőtlen viszonyok voltak. A szinköltészet csupán a mult idők irányának folytatásáért szoritkozott, de sokkal kedvezőbb hatással.¹³⁾ Ide vonatkozó maradványaink hiányában csak történeti adatok tanuskodnak, hogy ez időnek főuraink (így Eszterházi 1634) dalmokai mellett színészeket is tartottak udvaraikban, kik saját alkotta történeti vagy erkölcsi darabokat adtak elő. Később színészetünk nagyobb kiterjedésnek örvendhetett; ide látszik mutatni I Lipót egy kiváltság levele 1692 mely valami kolozsvári polgárnak¹⁴⁾ a hatóság által megvizsgált „Comico tragikus darabokat s comédiák látni vagy magyar előadását Erdély városai s falvakba vásárok s gyűlések alkalmával engedélyezi.”¹⁵⁾ Ezen, hogy ugy nevezem szin-társulat működéséről keveset tudunk; de hibátó minthogy történeti nyomok működéséről nincsenek, — hogy ezen mostoha időben csakhamar dugába dőltek¹⁶⁾ Emellett a tanodai drámák is folyamatban voltak jobbra ugyan latin, de közben és ritkán magyar nyelven is. Szini költészetünk ezután tökéletesen szünetelt oly annyira, hogy a nemzeti szinköltészet s a szini előadásoknak még a legkisebb nyomát sem leljük.¹⁷⁾ Találunk ugyan egyes adatokat, de ha ezeket igazságosan mérlegeljük, akkor cinem fogadhatjuk az ide vonatkozókat. Ezek helyét az idegen

10) Karádi Pál névtelenje: „Comoedia Balassi Mennihart árutatásáról, mellyel elszakada az magyarországi második választott János királotól” V. szakaszban Abrudbányán jelent volt meg. — A szerk.

11) Perzelé A „Comico-Tragoedia” (morális drámáink egyik maradványa. Tartalma legkevésbé sem vig: „A Jószág és a Véték vitatkozna, kinek van joga a világ uralmához. Amaz kénytelen engedni, s a Szenvedést és Türelmet hagyja maga után az emberiség számára A Véték megkezdte uralmát, a „dúsgazdag” a „hires lator Katona” és a „kegyetlen Tisztartó” az ő alkotásai. Végre jó a Halál, s mindnyáját pokolra üzi, azután az Epilogusban a hallgatóság felé fordul intve, hogy Isten akarata szerint éljen. Ime ez a tisztán morális darab, a vig elemek minden legparányabbika nélkül. — A szerk!

12) Azokkal ugyan e században legkevésbé sem. — A sz.

13) Ellenkezőleg. — A szerk.

14) Ferenczy György! — A szerk.

15) „Poemata seu rythmos tum latinó, tum vero idioma hungarico componendi, compilandi ordinandi seu disponendi, iisdemque ludos comicotragicos et comoedias ad actus et scenas distinctas dialogice ubique in dicto regno Transilvaniae, partiumque eidem adnexarum civitatibus, oppidis, castellis et pagis tam comitorum, quam nuodinarum, conventuumque occasione honestis tamen et non obscenis jocis, vel rebus refoertis una cum sociis sibi adjunctis usuandi, usurpandi et exercendi” [Eendrőd: A magyar játékaizin története. Pest 1793, Igy Leopold. — A szerk.

16) Működését megsem kezdte. [Ferenczy: Magyar irod. tört. 153-154 l.] — A szerk.

17) Perszo. — Hát Bornemiza Péter „Klytemnostra tragodiája” [1630], Heltai István. „Jophot tragodiája”, [1697]. Névtelen: „Comico — Tragoedia constans scenis quatuor”, [Lőcse 1633.] Névtelen: „Tragodia Plutonak és Jupiternek egymás közt való villongásai” [Lőcse 1693] s több más. — A szerk.

dívtall s szokással bejött francia német olasz színészet¹⁸⁾, az irodalomban pedig kizárólag az erkölcsi irányú érzékeny versezetek („Az igaz barátság tükre „Az igazság tükre stb.”) foglalták el. Azonban minél inkább hanyatlott a sziniköltészet; annál jobban virágoztak a tanodai drámák melyek a pálosok, különösen pedig a jezsuiták intézeteiben műveltettek és innen jezsuita drámáknak is hívták az akkori időben. Ezek által művelve, tárgyát hazai, nagyobb részt külföldi, legtöbbször bibliai történetekből kölcsönzi allegóriai képekben; de mindenkor az ifjuság nemesítését czélzó erkölcsi iránynyal; vagyis az ifjuságban felköltve a nemesebb érzéseket: adakozóvá, jámborokká, isten féltökké, szelidekké tegyék; de est mindig ellenkező példával mutatták nekik; pl. Kain vadságát adták elő, hogy ezután belásák az ifjak: mire visz a vadség; asaz: szelidek legyenek. A darabok élénk párbeszédek ének, zene, tánc vagy fegyver gyakorlatok s a felvonás közöket tréfás intermezzók fűszerezik. Fentartott tanodai drámáinkból figyelemre méltó „Constantinus Porphyro genetus” 5 felv. 1760. Faludy Ferencztől. Drámai jelleget kölcsönöz az, hogy eselekménye eléggé változatos s élent; alakjai pedig meglehetősen kivannak domborítva jellemzésük sikerült.

18. Dehogy is. — A szerk.

Pécsi kiállítási hírek.

Zeneművek kiállítása. Tervebe van a pécsi kiállításnak a hangszerek csoportjában a Baranya, Somogy és Tolnamegyék területén levő zeneszerzőktől megjelent zeneművek kiállítása. Ezen művek a kiállítandó orgonák és zongorákön hívatott művészek által eljátszva meg is bíraltatnak. Ezen csoport rendezésével Vachauer Károly úr székesgyeházi karmester kéretett fel. Felbivatnak tovább az említett három megye területén lakó zeneszerzők, hogy nyomatásban megjelent zeneműveiket f. é. február hó végeig vagy a kiállítási végrehajtó bizottságnál, vagy Wachauer Károly úrnál bejelenteni sziveskedjenek. A kiállítás alatt a zenészi csoport helyiségében orgona és zongora hangversenyek is rendeztetnek.

A malomipar csoport rendezését egy kiváló szakember: Blum János úr, volt budapesti gőzmalom tulajdonos (lakik Pécs belvárosi országút 22. sz. a.) volt szives elvállalni, ki is ez irányban való működését, nevezetesen malomipari kiállítók gyűjtését legközelebb megkezdi.

Ujában jelentkezték a kiállításban való részvételre Lágler Sándor és Kalmán Dezső Köleadról irodalmi termékekkel; Németh József Köleadról lábbeliekkel, Seherer Lajos Köleadról szijgyártó munkákkal, Németh Péter Nagy Szokolnyról lovakkal. Tantos József Tolnárol, kovacsolt ékékkal, Forster János takács D.Kömlödről műszövészeti cikkkel. — It megemlítjük, hogy bejelentések még februárban is elfogadtatnak. —

H i r e k.

— 1888. február 6.

A nyakunkba zúdított sajtóper tetemes költségeket fog okozni nemcsak, — de már is nagyobb kiadásaink lévén, tisztelettel kérjük fel azon tisztelt Olvasóinkat, a kik a lap előfizetési árával hátralékban vannak, hogy ezen összeget lehetőleg postafordul-tával hozzánk juttatni sziveskedjenek; — mely összeghez csatolható egyszersmind a „Bűn és bűnhődés” című beszélyre is az egy forintnyi előfizetési ár. — Hisszük, hogy tisztelt olvasóink, a lap iránti tekin-

tebből is, — e kérelmünket sietni fognak teljesíteni.

Előfizetési feltételek.

A „DUNA VIDÉKE“ (Pakal Lapok) előfizetési ára 1888-ik évre:

Egész évre . . . 6 frt — kr.
Fél évre . . . 3 „ — „
Evnegyedre . . . 1 „ 50 „

Községeknek és jegyzőknek: egész évre csak 5 frt; tanítók és kisebb iparosok részére csak 4 frt.

A kik az egész évi előfizetési pénzt egyszerre küldik be: azoknak két hirdetést díj-talanul közlünk s csak is a kincstári 30 — 30 kr. bélyegilleték beküldését kérjük.

Helybeli előzetőinket kérjük, hogy tetszésük szerint vagy a szerkesztőségben, akár a könyvnyomdában legyenek szívesek az előzetési összeget nyugtára lefizetni.

Tisztelettel:

BALÁS SÁNDOR

szerkesztő és laptulajdonos.

— Egyházmegyei hírek. Horváth György Harczra vikáriusnak küldetett ki; Babrogh Béla Szegzárdra, Szalay Lajos Döbröközre, Kémárky József Berkesdre, Kienle József Bonyhádra, kápláni minőségben küldettek ki. — Csathy László ref. segédlelkész Pakara helyzetetét át kölesdről. —

— A helybell status-quo izr. bitközség is kolájának tanulói, eddig megtakarított mintegy 190 forint iskola takarékpénztári betéteiket a posta főnök Radics Károly úr és Steinberg Zeigmond tanító úr közös kezdeményezése folytán a postatakarékpénztárba helyezik át.

— A „Házi közlöny“ második száma is megjelent, gondos, figyelmes szerkesztésben. Minden során meglátszik, hogy szakavatott toll vezeti a lap szerkesztését és hogy az igazán házagpótló minden családban, a melyet a legjobb lélekkel ajánlunk. Cikkei a fővárosi lapok előtt is feltűnést keltenek és nem egy reprodukált már belőle mutatóványt. A lap mindent felölel, a mit az egészségügy, közgazdaság rejt magában s behatóan foglalkozik az újabb tapasztalatokkal, tanulmányokkal és hasznos tudnivalókkal. A „Házi Közlöny“ megjelenik minden hó 5. és 20-án. Ára egy évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr., negyedévre 75 kr. Szerkeszti Záray Ödön, kiadja Gyulai István Aradon.

— Esküvő. Ifj. Kocsis József, pakai iparos kedden tartotta esküvőjét Tolnán Mandács Mariskával. Tartós boldogságot kívánunk az új párnak. — Ez alkalommal megemlítjük, hogy Pakson, a farsang alatt eddig több mint 60 egybekelés történt. — Igen helyesen! Isten tartsa meg őket s neveljenek mentől több bönvédet hasáknak!

— Időjárásunk. Mult vasárnap oly bőviztatar keletkezett városunk felett, minőre a legöregebb emberek se emlékeznek. — A hétfői havazás aztán az utakat úgy ellepte, hogy a közlekedés a legtöbb helyen pár napra már megszűnt s a vasutak az egész országban szüneteltek. — A házak padlásai mind tele voltak hóval úgy, hogy sokaknál 3 4 embernek volt dolga az összelapátolás s bőlefordással. A padlásokon levő gabonaművekben is sok a kár.

— Kinvezés. A kir. dr. Szeniczey Ákos miniszter, fogalmazót s vallás- és közoktatásiügyi ministeriumban miniszteri titkárrá nevezte ki.

— Kömlődön bíróné választottat Heiszler József; másodbíró lett Raub János; — Bonyhádon: Krámlin József gyógyszerész lett nagy jelkésedéssel bíróné választva; Szegzárdon

bíró lett: Füglein János, másodbíró Groszbauer Ferencz; A gárdon Tuller József lett bíró s Fejős Pál másodbíró. —

— A paks-újvárosi betyár Kis Gyurit a szegzárdi csendőrök mult hó 26 án Decsen egy lakodalomban elfogták. A betyár már régebb idő óta bujdosott.

— Ez is lehet? A „Poésnym. Közl.“ írja, hogy Nyitrián van egy törvényesen (?) megválasztott irnok, a ki se írni, se olvasni nem tud s névalírását keresztvonással jelzi. Egy timárlegényből lett a jegyző, egy könyvkötő lett számvevő — s az irnok — nem tud írni!!! — De hát Úr Isten! Magyarországon minden lehetséges? Minden áron guny tárgyává tétetünk, — jobban mondván engedjük tétetni magunkat a művelt világ előtt?

Innen—onnan.

A kártyaszemvedély. X szerkesztő és nagy kártyás. E napokban összerördült egy munkatársával, a ki szintén szereti a 32 levelű bibliát és elbocsátotta a redakcióból. Egy hónap mulva a munkatárs visszakivánczik s meglátogatja szerkesztőjét. — Nem lehet az, hogy én önt vizsaszavegyem, — mondja a szerkesztő. Látja ott a falon azt a képet, az az én nagyanyám. Arra esküdtem meg, hogy önt többé vissza nem fogadom. — Furcsa — válaszolt a munkatárs — én meg épen a nagyapám képre esküdtem, hogy önnel soha egy betűt sem írok. Hanem tudja mit. Van annak egy jó módja, hogy az eskü alól mind a ketten megszabaduljunk. — Mi lehet az? kérdé a szerkesztő. — Üssük el a ferblin az ön nagyanyját az én nagyapám ellen. A szerkesztő egy pillanatig gondolkozik, aztán csenget. — János — szól a belépő inashoz — egy játék magyar kártyát.

Kire legtöbbet hallgatott. Házasodni akart a színész, de társai mindenféle módon iparkodtak őt eme szándékáról leterelni. Mit sem használt. Szilárdan megmaradt elhatározása mellett. Végre a sűgő állott elő s drámai hangon így szólott hozzá: — Kedves barátom! Teljes világ-létedben legtöbbet halgattál éneám. Fogadd meg ezúttal is a mit sugok: ne házasodjál!

IRODALOM.

„Ünnepnapok“ czim alatt Kire József, egy kötet költeményre hirdet előfizetést. — Azon feleket oltárára tesszem le e virágáldozatot. — mondja a szerző — melyhez tartozom, nem mint papja, de mint egyik szerény tagja a gyülekezetnek, akinek adatot engedni a „kínor“ a hárla hurjait. — A szerző, e művel azon magasatos bivatást obajtja elérni, hogy a zsinagógákba, a magyar egyházibeszéd mellett, helyet követeljen a magyar énekeszónak is. A kötetből három kiadás lesz s huszóra fog megjelenni. Előfizetési ára: 2 frt 5 frt és 10 forint. Ez utóbbi s megrendelő nevével fog ellátatni. — Ajánljuk mózes vallásu hazafias polgártársaink figyelmébe e szép munkát.

Szerkesztői üzenetek.

Holnapper plebános Báltaszék. Úgy látszik, ön nem ósmeri a vidéki lapokat ha azt állítja, hogy a fővárosi lapokból „csinálja“ a cikkekét, azon megjegyzésére hogy „Jelöld meg azt a napot, mikor meghántottad a papot“ — csak kicsinyeskedést olvasunk ki. A jó papot, a hazafias papot soha se bántottuk a nem is fogjuk, legyen az bár a legvukliabb rabinus! De ha ezen ornyek hiányzanak nála, — legyen az bár a pécsi püspök, — bizon — bizon „bántjuk.“ — Az érzékenykedés — nem orény! Aztán egy r. kath. papnál bosszúállás. . . ? — Katona F. ref. s. lelkész Gárdony. Attették Pécsre. Eddig még nem jelent meg. — Az ígértet várjuk, — G—y K. Budapest. Az a „jercez“ elsőseg kisé csiklandos dolog. — Hölgyeink megtépszánának érte, — a mit úgy tré-fából szivesen venne a szerk. — ia, — de aztán hátha komoly lenne? . . Brutus, Nem csak őt, hanem engem is — „snoman“ legyintéttel, midőn az általa is dicéert munkát — mellőzted. — Eddig folytatólag több is ment volna. Kardossné Szabó Amál uró N. Szeben. Köszönettel vettem. 2 péld: hiányzik. Utolsó levelém elvezett? Szívfelyes üdvözet. — M — Kömlőd, Szombaton este tehat sajnálatomra — későn érkezett, Kérem máskor is.

H I R D E T É S.

Dózsá Himérnek Pakson, a Duna-utca sarkán levő 18 számu lakháza szabad kézből s azonnal is eladandó. — Bővebb értesítést nyujt e lapok szerkesztője. (3—3.)

FIGYELMEZTETÉS!

<p style="text-align: center;">Brázay Kálmán sóborszese</p>	<p style="text-align: center;">Mivel sóborszese készítményem — keletűsége jól fogva — sok utánzásnak van kitéve elhatároztam hogy azokon czimjegyeimre két nyomtatban saját házam külső alakját vessm föl védjegyként. A palackok és dugók ólomkupakjai czégtelratommal vannak öntve!</p>	<p style="text-align: center;">Brázay Kálmán sóborszese</p>
--	---	--

(6—12)

Védjegy 319 és 320 szám.

<p style="text-align: center;">Brázay Kálmán sóborszese</p>	<p style="text-align: center;">Kittűnő háziszere csúis, szaggatás, fagyás, fog- és fejfájaldalmak, szemgyengeség, bönuld sok stb. ellen. A legjobb fog- és száj tisztító szer. Fejmosásra nagyon ajánlatos és elterjedt, különösen ajánlatos a kenőgyűrógyógymód- ra (massage.) Ára a kis üvegeknek 40 kr. a nagyobbiknak 80 kr.</p>	<p style="text-align: center;">Brázay Kálmán sóborszese</p>
--	--	--

Kapható Budapeston Brázay Kálmánál Muzeum-körút sajtát háis és Tolnán Eisenbáth Gy. Boncz J. Schwarz M. Pakson Flórián J. Szilas-Balhasen Deutch M. utóda. Simosterayán Friedman M. W. Reinitz Gy. Teuner A. Sárhaggrdon Mészöly A. Duna-Földváron Semmer K. özv. Nadhora P. és fia Honig A. Steiner L. Csornyásky I. Schmidt L. Scheibel I. özv. Tammer K. özv. Stauber J.